

Kõrgem Kunstikool Pallas
Fotograafia osakond

Muusikavideo laulule “System – My Heart Is Pumping”
Lõputöö

Taavi Kivisilla
Juhendaja: Madis Palm ja Rao Heidmets

Tartu 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1.TANTSIMISE AJALUGU	5
1.1 Tants Eestimaal.....	7
2.ÜLEVAADE FILMIAJALOOST.....	9
3.MUUSIKAVIDEODE ARENGUST.....	13
4. PRAKTIINE OSA.....	15
4.1 Ettevalmistused.....	15
4.2 Filmimine.....	17
4.3 Montaaž	18
5.ENESEANALÜÜS.....	20
KOKKUVÕTE	21
SUMMARY.....	22
KASUTATUD KIRJANDUS.....	23
LISAD.....	26
Lisa 1. Laouto	26
Lisa 2. Émile Jaques-Dalcroze.....	27
Lisa 3. Rudolf Laban	28
Lisa 4. Loie Fuller.....	29
Lisa 5. Ruth st. Denis.....	30
Lisa 6. Ted Shawn	31
Lisa 7. Alwin Nikolais	32
Lisa 8. Eesti Mängud	33
Lisa 9. Magic Lantern.....	34
Lisa 10. William Henry Fox Talbot.....	35
Lisa 11. Coleman Sellers	36
Lisa 12. Kinematoskoop	37
Lisa 13. Eadweard Muybridge.....	38
Lisa 14. Hobuste liikumine.....	39
Lisa 15. Kodak'i tehas	40

Lisa 16. Thomas Edison.....	41
Lisa 17. Auguste ja Louis Lumière.....	42
Lisa 18. Kinetoskoop	43
Lisa 19. Kinetoskoobi salong.....	44
Lisa 20. Cinematographe	45
Lisa 21. Rongi saabumine jaama	46
Lisa 22. Töölised lahkuvad vabrikust	47
Lisa 23. Vennad Warnerid	48
Lisa 24. Alfred Hitchcock.....	49
Lisa 25. John Ford	50
Lisa 26. Howard Hawks.....	51
Lisa 27. VHS-kassetimängija	52
Lisa 28. DV-Kaamera	53
Lisa 29. BMW 318.....	54
Lisa 30. Aputure 600D Pro	55
Lisa 31. Astera Helios Tube	56
Lisa 32. Hazer	57
Lisa 33. Lisakaamera Fujifilm X-T2	58
Lisa 34. Spetsiaalne rakis salongi filmimiseks	59
Lisa 35. GoPro	60
Lisa 36. Meeskond.....	61
Lisa 37. Kaadritagused	62

SISSEJUHATUS

Minu peamiseks hobiks oli pikka aega fotograafia. Olin väga veendunud, et jään fotograafia juurde pikaks ajaks pidama aga elul olid hoopiski teised plaanid. Üha rohkem hakkas tekkima võimalusi filmida erinevatel üritustel või hoopiski teha kaasahaaravat reklaamklippi.

Neljandal kursusel lisandus meie ainekavasse filmiprojekti loeng. Tegemist oli loenguga, kus õpetati baastadmisi filmimise ja montaaži kohta, samuti seda kuidas välja mõelda põneva sisuga lühifilm. Loengu lõpus pidimegi tegema enda vabal valikul lühifilmi. Ühtäkki kutsus minu kursusekaaslane mind tema projektiga ühinema, ta oli välja mõelnud tantsuteemalise lühifilmi ning vajab sellele operaatorit. Pakkumine tundus tore ning me ühendasime jõud - tulemusega jäid kõik rahule. Projekti lõppedes jäi mind kummitama mõte sellest, kuidas võiks teha ka enda lõputöö sarnasel baasil kuna tegemist oli äärmiselt lõbusa kollektiiviga, siis olid enamus meeskonna liikmetest juba olemas.

Lõputöö koosneb kahest osast – kirjalik ja praktiline. Kirjaliku osa esimeses peatükis räägin põgusalt tantsimise ajaloost ja sellest kuidas erinevad tantsustiilid välja kujunesid. Esimese peatüki alapeatükis toon lühidalt välja tantsimise ajaloo Eestis. Teises osas tuleb juttu filmi ajaloo tähtsamatest leiutistest, mis aitasid kaasa filmimaailma arengule ja sellest, kui tähtsat rolli mängis üldine filmi leiutamine maailmas. Kolmandas peatükis annan ülevaate muusikavideode arengust ning seletan lahti muusikavideode põhimõtte. Neljandas peatükis teen põhjaliku ülevaate praktilise tööprotsessist, sellega kaasnenud üllatustest ja ebamugavustest.

Praktilise tööna esitlen muusikavideot, mis on loodud laulule “System – My Heart Is Pumping”. Muusikavideo põhineb armunud paarikese röövretkel, mille õnnestumist väljendatakse tantsukavaga. Tegevus toimub erinevates lokatsioonides, sealhulgas Tallinna Linnahallis.

1.TANTSIMISE AJALUGU

Tantsimist kutsutakse etendus kunsti vormiks, mis koosneb hoolikalt valitud liigutustest. Liigutustel on sümbolne ja esteetiline väärtus (Fraleigh, 1987). Tantsu on sageli nimetatud ka ühiskonna peegliks, vastuseks poliitilistele avaldustele kui ka ajaloolistele sündmustele (Kassing, 2007).

Tants eksisteeris juba eelajaloolisel ajal, seda kunsti praktiseerivaid inimesi võis näha Euroopa, Aafrika ja Aasia koopajoonistustes. Kunstiajaloolastele on väga väärtuslikul kohal just koopamaalid (Jess, 2018). Tantsivatest inimestest leidub arheoloogilisi tõendeid 9000-aastastest seinamaalidest. Arheoloogide sõnul oli enne kirjakeele leiutamist tants väga oluline osa, sest seda kasutati üksteisega suhtlemiseks. Sellega edastati lugusid põlvkonnast põlvkonnani. Viiteid tantsule võib leida väga varajases kirjalikus ajaloos (Dewald, 2004).

Religiooseid tantsusid arendati - kaasates nendesse liigutusi nagu keerutamine, rühmatants ja spagaat. Tantsu suunad muutusid aina graatsilisemaks ja harmoonilisemaks. Algselt ei eksisteerinud kindlat muusikat mille järgi tantsida, kuid inimesed tegid seda siiski. Vaaraode joonistamisoskuse paranemise tõttu said tänapäeva teadlased rohkem informatsiooni tolle aja tantsude kohta. Egiptuse tantsijad paistsid kujutistel silma väga hea tasakaalu ja paindlikusega. Tihti oli märgata kujutisi, kus tantsija balansseeris ühel jalal, teine jalg välja sirutatud ning käed ettepoole ulatatud (Jess, 2018). Iidsetel aegadel oli tantsudel mitmeid funktsioone. Funktsioonideks olid näiteks: väljendada tundeid vastassoole või perekonnale, haavade terveks ravimine, suhtlemine jumalaga rõõmu peegeldamiseks jpm (Jess, 2018).

Hiliskeskajal oli peamiseks ajaviiteks just nimelt tantsimine. Nii talupoegadest kuni aristokraatideni oli see üheks lemmikuks meelelahutuseks. Nagu tänapäevalgi kuulus ka siis tants enamuste pidustuste kavasse. Kristlikust kirikust võis leida tantsulaulude repertuaare millega tähistati teatud sündmusi. Kuid leidis ka neid kirikuid, mis keelasid tantsimise (Oxford bibliographies, 2014).

Terviklikku pilti hiliskeskaja tantsudest on raske koostada, leidub küll palju allikaid kuid need sisaldavad piisavalt vähe üksikasju (Oxford bibliographies, 2014). Tegemist oli rikkaliku kultuuri esindajaga kogu Euroopas ning see koosnes paljudest tantsu tüüpidest ja variatsioonidest. Ka tänapäevased tantsud on saanud inspiratsiooni just keskaegsetest tantsudest. Iga riik on kohandanud tantse täpselt enda kultuurile kohaselt

(Oxfordbibliographies, 2014). Populaarseteks tantsudeks olid: ringtantsud, õukonnatantsud, *rivotantsud*¹ ja *kontratantsud*². Muusikat loodi tantsimiseks paljude erinevate vahenditega nagu näiteks: trummide, *laouto*³ (vt lisa 1), kellade, tamburiinide ja laulu abiga (The Finer Times, 2012).

16.saj tõi inimesteni uue ja erilise tantsustiili, milleks oli ballett. Algselt oli ballet pigem õukonna meelelahutuseks. Mehed ja naised esitasid keerulistes õukondlikes riietustes koreograafilisi liigutusi. Mida aeg edasi, seda enam võis leida balletitantsu paljudest Euroopa vürtslikest õukondadest. 18.saj tekkisid professionaalsed esinejad, asendades sellega varasemalt tantsinud aristokraate. Ballett sai osaks ooperist ning paljud ooperimajad lavastasid enda oopereid koos balletiga. Inspireerituna 18.sajandi teisel poolel tekkivast romantismist, kehastusid tantsijad ka talupoegadeks, aadlikeks, romantilisteks ja muinasjutulisteks tegelasteks. Kui varasemalt oli ballet lihtsalt vaatemäng, siis nüüd hakkas ta arenema narratiivse kunsti suunas. Kehakeele, sammude ja emotsioonide kasutamine muutus kriitiliseks osaks. Publikule oli paremini kättesaadav väljaspool kuninglikku õukonda teatrites ja ooperiteatrites lavastatud balletid. 19.saj võeti kasutusele lühikesed seelikud ja pehmed tantsusussid, mis võimaldasid paremat liikumist. Sajandile olid kohased uued pehmed liigutused, rahvapärased tegelased ja maalähedased paigad. Sel sajandil kirjutati palju tuntuid romantilisi balleti teoseid. Venemaale saabus ballet 19.saj lõpus koos prantsuse koreograafi Marius Petipaga. Seal sündisid ka tuntud balletid nagu *Unuv kaunitar*, *Luikede järv* ja *Pähkclipureja* (Muzdakis, M. 2021).

Cambridge Dictionary kirjeldab kaasaegset kunsti järgmiselt: Kaasaegne tants kujutas endast tantsu mida üldiselt esitati teatrites ning mille eesmärgiks oli väljendada emotsiooni. Kaasaegsel tantsul puudusid otsesed reeglid tantsu liikumiste kohta. 19. saj lõpus Euroopas ja Ameerikas arenema hakanud kaasaegset tantsu saatis laialdane edu 20. saj alguses (Muzdakis, M. 2021).

Émile Jaques-Dalcroze (vt Lisa 2) ja Rudolf Laban (vt Lisa 3) olid esimesi kaasaegse tantsu eelkäijaid Euroopas. Ameeriklasest näitleja Loie Fuller (vt Lisa 4) andis esimesena kaasaegsele tantsule kunstilise staatuse USA-s. Kunstnikelt ja laiemalt publikult pälvis tähelepanu Loie Fulleri teatraalne valgustuse kasutamine, koos läbipaistva Hiina siidist

¹ Rivitants - ühes või mitmes rivis tantsitav rühmatants. Inglise keeles – line dance

² Kontratants - kahes reas või nelinurgas vastamisi tantsitav tants. Inglise keeles – country dance

³ Laouto - näpitsi mängitav munaja kõlakastiga vanaaegne idamaist päritolu keelpill.

riide juppidega. Esimesteks kaasaegse tantsu õpetajateks olid Ruth St. Denis (vt Lisa 5) ja Ted Shawn (vt lisa 6), kes lõid 1915a. Denishawni kooli. 1950ndatel töötas Alwin Nikolais (vt lisa 7) välja teoseid, mis moodustasid heli, valguse ja kujunduse abiga terviku.

Kaasaegne tants ei ole ilmselge ballet aga see sisaldab sageli balletilisi liigutusi ning see võib viidata ka täiendavatele tantsu elementidele (nt religioossed, etnilised või rahvatantsud). Uute põlvkondade lisandumise tõttu muutub ka kaasaegne tants mitmetähenduslikumaks (Kuiper, 2015).

1.1 Tants Eestimaal

Heino Aassalu ütleb oma õppematerjalis "Õppematerjal ainele Eesti tants III" järgmiselt "Esimene kirjalik vihje eesti tantsulisele liikumisele pärineb 12.sajandist ...". Eesti rahvatantsu kohta käivaid tõsisemaid andmeid leitakse 18.sajandist, uut informatsiooni kogutakse ka matkajast riigiametnikult H.J. Schlegelilt, kes viibis Eestis 1780. aasta paiku. Andmeid tantsust urikivide ja muude pühade paikade ümber leiab 19.sajandist. Tantsust sai sellest ajast inimestele tähtis osa. Tantsiti jõuluaegsetel pidustusel, ümber jaanitule jpm - tantsust kujunes välja tähtpäevade põhiline osa. Viiulist, kannelist ja lõõtspillist kujunesid välja põhilised saatepillid, mille järgi tantsu läbi viidi. Erinevates piirkondades olid ka tantsud erinevad. Kuusalu, Pärnu ning Setumaa paistsid silma tantsude rohkuse ja eripäraga. Tänapäevani võib leida iidsete tavanditantsude elemente nagu "Muhu kõverik", "Mustjala pulmarong", "Kihnu ratas" jt (Aassalu, H. 1999). Eesti rahvatantsu iseloomustab suurte hüpete, käte-jalgade kiire ja vaheldusrikka tegevuse puudumine ning suur põhisammuvara. Rahvatants on rütmidelt vaheldusrikas (Aassalu, H. 1999).

1917. aastal loodi Tallinna Noorte Ühisus "Tungal", algseks põhirõhuks oli sealses ühingu koorilaul. Peagi lisandusid ka – sport, kirjandus, aktiivne ühiskondlik tegevus. "Tunglast" eraldus otsivam ja teovõimelisem osa 1919.aastal kui loodi "Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus" (ÜENÜ). Peamiseks organiseerijaks oli August Meikop. Tänu sellele laienes ka huvialade ring, mis sisaldas endas: koorilaulu, teatrit, võimlemist, lugemistube, sporti, kodukaunistamist, rahvatantsu jpm. 1936.aastaks oli ÜENÜ-st kujunenud välja Eesti suurim apoliitiline noorteorganisatsioon. Osakondi leidis üle maa ligi 250 tk ning liikmeid oli neis kokku 11 tuhat. Tallinna Osakonnast sirgusid Eesti tuntud tantsujuhid nagu: Ralf Inglise, Voldemar Igermann, Richard Kaljot, Ullo Toomi, Alfred Lepp jt (Aassalu, H. 1999).

Esimeseks üldtantsupeoks peetakse 1934. aastal Eesti Mängudel (vt Lisa 8) aset leidnud võimlemispidu, kuna sel oli 3 tähtsamat tantsupidudele omast joont – esineti rahvarõivastes, tantsijatest moodustati väljakule mustreid ja tantsurühmi esines üle Eesti. Üritusel esines 1500 rahvatantsijat. 1939.aastal toimus II üldtantsupidu, kus esinejaid oli juba 1800. Iga peoga kasvas ka tantsijate arv. Aegade suurimaks peetakse 1970.aastal toimunud IX üldtantsupidu, kus osales 10 000 esinejat (Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA).

Eestlaste kullavaramusse on asetatud ka häid tantsu- ja muusikateemalisi filme. Üheks neist on 1968. aastal Astrid Lepa poolt valminud “Meloodia 68”, kus teevad kaasa tuntud lauljad nagu: Heli Lääts, Helgi Sallo, Illart Orav ja Ahti Männik. Samuti tantsijad, Estonia teatri koor ja Einari Koppel. Lisaks on tähtsal kohal ka Artur Rinne poolt loodud “Helisev päev”, kus lauljateks: Georg Ots, Artur Rinne, Heli Lääts, Ott Raukas, Kalmer Tennossaar. Filmi näidati esmakordselt 31. detsembril 1960. aastal. Laulu- ja tantsunumbritega põimitud Arvo Kruusemendi muusikaline komöödia “Don Juan Tallinnas” annab samuti hea ülevaate Eestis leiduvatest kullatükkidest (EFIS).

2.ÜLEVAADE FILMIAJALOOST

Inimesed üritasid enne liikuva pildi leiutamist luua illusiooni liikumisest. Liikumise efekt loodi "Magic Lantern" (vt Lisa 9) abil. Magic Lantern'i puhul oli tegemist slaidiprojektoriga. Selle sees paiknesid õlilambid, mille abil valgustati klaasi, kuhu peale olid omakorda joonistatud pildid. Pildid kuvati valgetele seintele, järskede üleminekuid siluti mitmete projektorite kasutamisega (Gomery & Overduin, 2011).

1839. aastal tutvustati paberile tehtud negatiive William Henry Fox Talboti (vt Lisa 10) poolt, alates sellest ajast oli peale seda võimalik printida fotosid klaasile ja neid projekteerida. Populaarsed olid vaated maastikust ja võõrastest linnadest (Thompson & Bordwell, 2010).

1861. aastal leiutas Coleman Sellers (vt Lisa 11) kinematoskoobi (vt Lisa 12). 1870. aastate lõpus jäädvustati pildiseeria Ameerika fotograafi Eadweard Muybridge'i (vt Lisa 13) poolt, millel oli kujutatud hobuste liikumist (vt Lisa 14) - tegemist oli siiski veel üksikute piltidega. 1882. aastal loodi kaamera prantslase Etienne-Jules Marey poolt, mis salvestas 12 eraldiseisvat pilti pöörleva filmiketta servale (Thompson & Bordwell, 2010).

California kuberner Leland Stanford küsis abi fotograaf Eadweard Muybridge käest 1878. aastal, et jäädvustada hobuste liikumist. Selleks kasutaks Eadweard Muybridge 12 järjestiku eraldiseisvat kaamerat, mis jäädvustasid hobuse liikumise (Thompson & Bordwell, 2010).

Tänu 1888.aastal Eastman Kodaki (vt Lisa 15) poolt tutvustatud elastlikule filmile said teadlased mõtteid kuidas välja töötada päris filmikaamerad ja projektorid. Thomas Edison (vt Lisa 16) USA-st ning vennad Auguste ja Louis Lumière (vt Lisa 17) Prantsusmaalt, leiutasid oma esimesed filmikaamerad ja projektorid, mis osutusid edukaks üle maailma (Thompson & Bordwell, 2010).

Thomas Edison üheks paljudest leiutistest oligi filmikaamera. Kohtudes Etienne-Jules Mareyga Pariisis, kes parajasti töötas pideva fotoriba kallal, nägi Edison võimalust sellest süsteemist välja leiutada kaamera, mis kasutab pidevat fotoriba liikuva piltide salvestamiseks. 20.mai 1891 tutvustati maailmale esimest kinetoskoopi (vt Lisa 18). Kinetoskoobi abil oli võimalik korraga vaadata ühel inimesel liikuvat pilti mehest, kes tõstab enda mütsi peast ning haarab seejärel vibu (Thompson & Bordwell, 2010).

14. aprillil 1894 avati esimene kinetoskoobi salong (vt Lisa 19) kus oli võimalik kasutada kümmet masinat, mis näitasid kõik erinevat lühifilmi. Varsti oli võimalik vaadata filme suurelt ekraanilt. Sellise ärimudeliga tulid välja vennad Lumiere'd, kes panid kõik oma vaeva projektorisse. 1895. aasta detsembris projitseeriti kümme lühifilmi Pariisi Grand Café keldris cinematographe'i (vt Lisa 20) abil. Filmidel kujutati enamasti igapäevaseid tegevusi ja sündmusi, näiteks rongi saabumine jaama (vt Lisa 21) ja töölised lahkuvad vabrikust (vt Lisa 22) (Gomery & Overduin, 2011).

Kino pöördepunktiks peetakse aega enne Esimest Maailmasõda. Ainuüksi 1913. aastal Euroopas, loodi suur hulk olulisi mängufilme. Filmitegijad avastasid üle maailma väljendusrikkaid võimalusi filmi tegemisel. Kino tugines esimestel kümnenditel kinopildi uudsusele (Thompson & Bordwell, 2010).

Peagi said filmirežissöörid aru, et isikupärane valgustus, näitlemine, montaaž, lava disain ja teised filmi tehnikad ei teinud mitte ainult tegevuse kulgu selgemaks, vaid need kõrgendasid ka filmi mõju publikule (Thompson & Bordwell, 2010).

Sõjal oli suur mõju rahvusvahelisele kinole, mõningaid mõjutusi on tunda veel ka tänapäeval. Keeruline sõjaline olukord piiras oluliselt filmitegemist kahes tootmisriigis, Itaalias ja Prantsusmaal. Selles kohas astus mängu Ameerika, mis 1916. aastal sai maailmaturul suurimaks filmitootjaks ning hoiab seda kohta siiani (Thompson & Bordwell, 2010).

Heli levik langes ühtlasi kokku ka ülemaailmse majanduskriisiga. Vennad Warnerid (vt Lisa 23) olid 1926. ja 1927. aastatel lisanud heliefekte ja muusikat oma filmidele. Suur hulk Ameerika stuudiotest võtsid 1929. aastal heli ruttu omaks ning enamus teatrid kujundati heli leviku tõttu ümber. Ameerika helifilme nauditi juba samal aastal paljudes Euroopa pealinnades. 1930-ndatel olid paljud suured Hollywoodi tööstused finantsilistes raskustes ning osad läksid seejärel pankrotti. Jaapan töötas välja sarnase süsteemi nagu Hollywoodis ning hakkas turgu sellega juhtima. Samuti hakkas India pakkuma enda rahvastiku keelseid filme ja muusikapalu (Thompson & Bordwell, 2010).

Poolsajandil, mis järgnes Teisele Maailmasõjale oli näha jälle liikumist rahvusvahelise kino poole. Sellele aitasid kaasa paljud tegurid. Tänu väiksematele riikidele muutus filmitootmine põhjalikumaks üle maailma. Filmikriitika ja filmifestivalid aitasid kaasa ka kunstilise või kultuurse väärtusega filmide kasvule (Thompson & Bordwell, 2010).

Filmi ei tunnistanud mitte ainult massimeelelahutusena 1960. aastate keskpaigas vaid ka kõrgkultuuri vahendina. Kinokäimise aja üha vähem, selles süüdistati televisiooni levikut. Peale seda, kui Ameerika Ühendriikides hakati telesaateid edastama, jäid suured filmi fännid koju teleka ette tasuta meelelahutust nautima. Kinokäimist peeti pigem kalliks väljaminekuks, mis üldiselt nõudis sissepääsutasu, parkimise ja lapsehoidmise kulusid. Samuti tuli ette võtta pikk reis vanasse naabruskonda või kesklinna. Inimesed kulutasid raha teistele asjadele nagu näiteks uue auto soetamine ja kolimine äärelinna. Kinokäimist vähendas ka see, et USA pered täitsid enda kodusid rekordarvu lastega. Mõnda aega suutis enda tähelepanu haarata autokino, kuid see osutus ka ajutiseks lahenduseks. Hilistes 60ndates said populaarseks kaubanduskeskused, kus leiti koht ka kinodele. Kaubanduskeskus tagas inimestele tasuta parkimise ning hea ligipääsetavuse maantee ääres (Gomery & Overduin, 2011).

1950. ja 1960. aastatel võtsid Hollywoodi filmitegijad kasutusele uusi tehnoloogiaid. Üheks tehnoloogiaks oli värviliste filmide esitamine laial ekraanil. Ühed kõige keerulisemate filmide tegijad olid sellel ajal Alfred Hitchcock (vt Lisa 24), John Ford (vt Lisa 25) ja Howard Hawks (vt Lisa 26). Lisaks muutusid ka teised žanrid populaarseks. Populaarseks osutusid lood vesternist ja ka filmižanr noir, mis kujutas ühiskonna tumedamat külge. Enneolematu tipuni jõudsid filmimuusikalid. (Gomery & Overduin, 2011)

1950. - 1970. aastate keskpaigani toimus muudatus filmi pealkirja osas, pealkirja ette lisati nüüdsest ka autori nimi. Filmirežissööri hakati kutsuma kunstnikuks, sarnaselt kirjakunstnikule või heliloojale (Gomery & Overduin, 2011).

Inimestel tekkis võimalus vaadata filme endale sobival ajal, seda tänu videokassettide loomisele 1980. aastal. 80-ndate lõpuks omasid üle 60 miljoni majapidamise VHS-kassettimängijat (vt Lisa 27). Hollywood pidas seda algselt enda vaenlaseks, kuid üsna pea keerasid nad vaenlase enda kasuks ning hakkasid tootma rohkem filme kassettidele. Tänu filmi festivalidele, filmipiraatsusele, fännikogukondadele ja interneti loomisele oli võimalik kõigil ülemaailma näha erinevate riikide filme (Thompson & Bordwell, 2010).

Digiajastu täitis neid eesmärke, mida ajalugu oli varasemalt loonud: lugude jutustamine, reaalsuse dokumenteerimine, fantaasiamaailmade loomine ja audiovisuaalide tegemine.

Kui 90-ndate keskel olid rendipoed üle kuhjatud kassettidega, siis leiutati uus pääsetee – milleks oli DVD plaat. See tagas parema pildi ja helikvaliteedi ning seda oli palju

keerulisem kopeerida kui tavalist kassetti. Kõigile osapooltele sobis DVD tunduvalt rohkem. Üle 30 miljoni plaadimängija ja 9 miljardi DVD oli müüdud 2001. aastate lõpuks (Thompson & Bordwell, 2010).

Tänu digitaalsusele said luua filmitegijad uusi ja huvitavaid videoefekte, produtsendid kasutasid nüüdsest “surround heli” oma filmides, mis andsid vaatajale parema elamuse.

Tavainimestel oli võimalus proovida kätt filmimaailmas tänu taskukohastele DV-kaameratele (vt Lisa 28), mille salvestatud videopilti sai hiljem kodus ise monteerida (Thompson & Bordwell, 2010).

Mida aeg edasi seda vähem hakkasid filmitootjad filme väljastama VHS-idel. 2007.aastaks oli ka DVD asemele leitud uus standard, milleks oli Blu-ray. Sellega lubati inimestele veel paremat pilti ning helikvaliteeti. Paljud filmifännid hakkasid kodus ise filme kopeerima ning neid sõpradega jagama. Kodukino arenes hüppeliselt, kodus leidsid kõrgkvaliteetsete piltidega telerid ning kinoväärilise heliga muusikasüsteemid (Gomery & Overduin, 2011).

Suur tehnoloogia areng üle maailma tõi kaasa suure hüppe ka filmitööstuses. Filmitööstused Hiinas läbisid mõnekümne aastaga rohkem kui 100 - aastase arengu. Uued 3D tehnoloogiad, suurepärase arvutigraafika efektid, virtuaaltehnoloogia jpm olid ainult väikseks osaks suurest arengust. Iga uus täiustus andis inimestele midagi juurde. Enam ei olnud fantaasia piire ning kõik ideed sai teoks teha (Fang & Xiong, 2020).

Tänu filmide kompaktsusele ei pidanud filme enam transportima suurtes kastides, vaid kõik mahtus ära mõnele kõvakettale. Enda väljendamiseks kasutati nüüdsest enamasti arvutit (Fang & Xiong, 2020).

3.MUUSIKAVIDEODE ARENGUST

Esimest sammu muusikavideode poole peetakse 1894.a Edward B. Marks ja Joe Sterni poolt leiutatud esitluses “The Little Lost Child”, mida näidati publikule magic lantern’i abil. Nad projekteerisid loo esitamise ajal seinale pilte, mis moodustasid illustreeritud laululavastuse. Üsna peagi sai sellest üleriigiline hitt ning neid eksemplare müüdi üle kahe miljoni. Illustreeritud laululavastust peetakse üheks esimeseks sammuks muusikavideo poole (Norman, 2021).

Televisiooni leiutamisest saati on muusika olnud televisiooni üks osadest. Teleekraanil esinejate eesmärgiks oli peamiselt reklaam oma uuele loole, albumile või singlile. 50-ndatel oli rahalises vääringus populaarseks osaks plaadimüük läänemaailmas ning ida pool kontsertide külastatavus. Peamine sissetulek idablokis oli siiski kontsertide korraldamine, mitte plaatide müümine. Televisioonis esinemine kujutas endast pikka aega lavalise esinemise kopeerimist ehk telekast näidati ülesfilmitud minikontserti, kus parema helikvaliteedi saamiseks kasutati fonogrammi abi. Noorte kasvavast huvist muusika vastu hakkasid ka telejaamad kaasama teleprogrammidesse muusika-ja noortesaateid, milles oli muusikal suur osa.

Sotsialistlikud maad tõid muusika telesse hilinemisega, muusikaprogrammides said eetriaega enamasti populaarsed peavooluartistid ja tõusvad nimed. Suur muutus toimus lääneriikide telejaamade muusikasaadetes 1970. aastatel, mil tulid eetrisse uued ja revolutsioonilised muusikastiilid nagu punk, new wave ja reggae (Ventsel, 2020).

Ebaselgeks jääb päris muusikavideode tegemise algusaeg ehk videod, kus minikontserdi asemel näidati juba lühifilmi. Arvatakse, et esimene muusikavideo kuulub ansamblile The Beatles looga “Can’t Buy Me Love” filmist “A Hard Day’s Night”. 1970-ndate lõpus oli muusikavideode tegemine populaarne mõlemal pool raudset eesriiet, ehkki muusikavideo mõistet kutsuti pigem promofilmiks. Promofilmi eesmärk oli siiski loo või bändi reklaam.

Videost sai muusika tarbimise, levitamise ja tegemise tähtsamaid vorme ning 1981. aastal said muusikavideod revolutsioonilise tähenduse tänu New Yorgist eetrisse lastud MTV muusikasaatele. Tegemist ei olnud esimese kaabeltelevisioonis muusikavideosid mängiva telesaatega. Tänu MTV-le sai muusikavideost ühtaegu nii kunstivorm kui ka artisti turundusvahend. Hästi tehtud muusikavideod olid paljude peavoolu artistide karjääri alguseks, mida MTV pidevalt näitas. (Ventsel, 2020). 1.August 1981 läks MTV esimest

korda eetrisse ning esimese muusikavideona kuvati sealt laulu nimega The Buggles “Video Killed the Radio Star”. Loo sisuks oli televisiooni saabumine ning selle mõju raadiole (Allen, 2020).

Kõige väljapaistvamad nimed on kindlasti Madonna ja Michael Jackson keda ilma videokultuuri tõusuta pooljumalatakse ei peetaks. Artistide seas suurenes aina rohkem muusikavideode tähtsus.

90-ndate alguseks oli MTV päevakavas paarkümmend videot mida näidati muusika uudiste ja vaheklippide järgselt. Kava oli pidevas kordumises ja üsna pea muutus see inimestele igavaks. Lahendust üritati leida läbi reality show’de ja elustiili saadete pealt kuid lõppude lõpuks tabas MTV-d siiski allakäik.

Läbi muusikavideode käis pidev manipuleerimine inimestega, sisuks olid enamasti ikkagi teemad, mis panid kuidagi vaatajat ennast loo, bändi või tema kuvandiga seostama.

Internet arenes ning peagi oli võimalik inimestel enda tehtud videosid interneti avarustesse üles laadida. Sellega vähenes muusikavideode näitamine televisioonis kuna peamine muusikavideote tarbijaskond ei vaata enam televiisorit. Tänapäeval on plaadi tegemise eesmärgiks tuua inimesi kontserdile, mitte korraldada kontsert, et suurendada plaatide müüki. Samuti on muusikavideo peamiseks eesmärgiks artisti - mitte toote reklaamimine (Ventsel, 2020).

Suure tehnika arengu tõttu on tekkinud võimalus, et igäüks võib kodus muusikavideo kokku nikerdada. Tohtu “home-made” muusikavideode tegemise tõttu on tase jällegi küsitav ning vaja oleks tegemisel pigem asjatundja abi (Ventsel, 2020).

4. PRAKTIINE OSA

Selles peatükis räägin ülevaatlilikult kuidas nägi välja minu tööprotsess.

4.1 Ettevalmistused

Muusikavideo loomine võib tunduda algselt kerge protsessina aga seda tegema hakates võib ees oodata palju üllatusi. Loomise protsess sõltub paljudest teguritest, vaja läheb mitmeid asju millega head tantsuteemalist muusikavideot luua. Ilma valguse, heli, kaamera, näitlejate, põnevate lokatsioonide ja koreograafiata on raske teha kvaliteetset tervikut.

Teadsin kohe alguses, et tahan lõputöö esitada videoformaadina. Seda põhjusel, et filmimine ja sellega seonduv on minu jaoks uus ja huvitav väljendusviis. Olen varasemalt tegelema palju fotograafiaga ning tundsin, et mu loovus oleks nagu kinni jäänud viimase aastaga. Leidsin, et filmimine on hea vaheldus. Tänu neljandal kursusel toimuvale filmiprojekti loengule sain sellele veelgi rohkem kinnitust. Pärast kursusekaaslase abistamist tema lühifilmiga, tundsin et pean tegema ka ise ühe filmi või muusikavideo.

Algselt pakkus mulle huvi teema nimega “Ajuudu”, genereerisin ideid sellele põhinevalt ning olin juba enda arust õige idee kallal. Tegin erinevaid katseid montaaži osas kuna teadsin, et filmis läheks vaja 3D mudelite loomist ja nende kasutamist videolõikudes. Paraku meeldib mulle kõiki asju ise proovida ning harva tahan kellegilt abi küsida. Idee kallal töötades, hakkas see üha rohkem minu jaoks vale suunana tunduma. Leidsin ennast ühtäkki mõtlemas hoopiski muusikavideo loomisest ja sain aru, et seda peangi tegema.

Järgnes periood, kus kuulasin päevast päeva läbi erinevaid muusikapalu ning raske oli leida sobivat. Selles kohas tuli appi kursusekaaslane Eva, kelle hea muusikamaitse tõttu leidsime tema playlistist täpselt sobiva loo. Olemas oli muusika - nüüd oli vaja sisu.

Põnevusfilmide žanr on minu jaoks alati meelikõitev olnud. Inspiratsiooni otsides, sattusin peale “Bonnie and Clyde” filmile ning see tundus koheselt õige. Varasemast tantsufilmi kogemusest lähtudes mõtlesin, et küll oleks hea idee ühendada tants ja põnevus omavahel. Seda mõtet teistega jagades sain väga hea tagasiside osaliseks ning ka varasemas tantsufilmis osalenud näitlejad olid koheselt nõus kaasa lööma. Põnevust luues lähtusin osaliselt “Bonnie and Clyde” motiivist ning muusikavideo üheks lokatsiooniks sai pank. Ülejäänud sisu ehitasin selle pealt ülesse. Pangahoonet otsides jalutasin läbi erinevate Tartu tänavate, peas pilt punastest tellistest ehitatud majast. Jalutuskäigud olid

tulemusterohked ning leidsin 3-4 maja mida oleks saanud kasutada. Kontakti nende majadega otsides jäi pinnale Tartu Korporatsioon Rotalia, kes väga meeldiva suhtumisega meid vastu võttis. Muusikavideo jaoks olin välja mõelnud erinevaid võimalusi kuidas lõppu huvitavalt edasi anda. Tahtsin teha midagi ootamatut, mida vaataja ei oskaks kuidagi ette näha. Lõpp leiab aset basseinis, mille leidmiseks ülemaailmse keerulise olukorra tõttu kulus aega paar kuud. Mitmed basseinid tühistasid oma nõusoleku meid basseini lubamast, kuni lõpuks Põltsamaa EPT ujula võttis meid rõõmuga vastu. Vee all filmimiseks vajaliku fototausta sain laenata enda allveefotograafia õppejõu Pillery Teesalu käest.

Lokatsioone, kus võis filmida muusikavideo põhiosa, oli mitu. Kui filmi algus ja lõpp oli valmis mõeldud, tahtsin anda videole lokatsiooniga veel rohkem põnevust. Pikka aega olin unistanud filmimisest mõnes Eesti mahajäetud kohas/hoones. Eesti maakondi läbi Google Maps'i läbi tuhlates mõtlesin, et proovin mõne kohaga õnne ning lähtun vanasõnast, et küsija suu pihta ei lööda. Võtsin julguse kokku ning kirjutasin Narva Kreenholmi tehasele ja Tallinna Linnahallile. Ei osanud mitte midagi oodata, pigem olin pessimistlik selle plaani suhtes. Ühel hetkel saabus minu meilikasti kaks kirja. Mõlema lokatsiooni poolt sain positiivse vastuse. Kreenholmi puhul sain nõusoleku filmida kogul territooriumil aga paraku oli sealne olukord elektriga keeruline. Tallinna Linnahall tõi välja, et kuna nende hoonet ei kõeta, siis on paraku igal pool siseruumides üsna jahe aga nad olid igatepidi nõus mind aitama. Lõpuks jäigi peale Tallinna Linnahall. See tundub minu jaoks siiani uskumatu, et nii lihtsa vaevaga oli võimalik saada nii võimast lokatsiooni. Mõne nädala pärast oligi võimalik lokatsiooniga lähemalt tutvuda ning läbi mõelda tegevusplaani. Hoone suuruse tõttu olid esimesteks probleemideks pikk vahemaa ruumide suhtes ja väga kehvad valgustingimused siseruumides.

Teadsin, et üksi sellist projekti korraldada oleks võimatu. Seega tänu abivalmis meeskonnale (vt Lisa 35) kelleks olid: assistent Eva Kram, Tartu Teater Vanemuine tantsijad Maria Engel & Willem Houck, valgustaja Karl Robert Kurm ja fotograaf Gerthrud Grents sai minu muusikavideo projekt teoks.

Hetkeks mil lokatsioonidega tundus kõik planeeritud olevat, sain hakata mõtlema rekvisiitide ja tehnika peale. Koreograafiaga ei pidanud mina tegelema kuna olin saanud enda tiimi ääretult talendikad tantsijad. Nimelt Willem Houck mõtles kogu koreograafia välja, mina andsin ainult märksõnad millele toetuda. Koreograafia loomine võttis aega paar

kuud, tantsijad tegid mitmeid proovipäevi, et tants saaks võimalikult perfektne. Esimesed videoklipid tantsudest tundusid minule, kui tantsumaailma võhikule juba vägagi head.

Rekvisiitide leidmise osas tegi asjaolud keeruliseks riigis valitsev olukord. Üritasin leida läbi rekvisiite rentivate ettevõtete vajalike asju aga tulutult. Tahtsin, et video näeks usutav välja ning seega oli vaja näitlejatele riideid, revolvril, autot, võltsraha ja suitsu. Kuna tegemist oli Vanemuine tantsijatega, sain lõpuks läbi nende enamus vajalikest rekvisiitidest. Välja arvatud auto, mille otsimiseks kulus jupp aega - kujutus autost oli silmatorkav ja vanemat sorti. Sain läbi hea sõbra kontakti, Tartus tegutseva pulmaautode rendifirma kohta võtsin nendega koheselt ühendust. Sain samal päeval juba autosid vaatama minna ning endale sobiva välja valida, seda kõike tingimusel, et tagastan auto tervena ja tasun ise kütuse eest. Autoks oli 1987. aastal valminud punane BMW 318 (vt Lisa 29).

Tehnika osas oli peale Linnahalli küllastamist selge, et valgust on filmivõtete jaoks palju vaja. Rentisin valgustiteks neli - Aputure LS 600D (vt Lisa 30) ja kaheksa - Astera Helios Pixeltube'i (vt Lisa 31). Samuti efektide võimendamiseks hazeri (vt Lisa 32) ning lisa kaamera (vt Lisa 33). Vahemaad ruumide vahel olid pikad ning kaableid oli seetõttu kokku 350-meetri jagu.

4.2 Filmimine

Esimene võttepäev toimus Tartu Korporatsioon Rotalia ees. Päeva eesmärgiks oli üles filmida panga ja autosõidu kaadrid. Filmimine kujunes plaanipäraselt ning suuremaid tõrkeid ei esinenud. Heade kaadrite saamiseks oli operaatoril vaja ronida isegi rõdu ääre peale ning samuti auto pagasniku. Valmis sai ehitatud spetsiaalne rakis (vt Lisa 34), millega sai kinnitada kaamera auto kapoti külge, et filmida auto sees toimuvat. Esimene võttepäev lõppes Ihaste silla all toimuvate kaadritega.

Teisel võttepäeval võtsime oma meeskonnaga suuna Põltsamaa EPT ujulasse, kus meid ootas tore vastuvõtt ning soe vesi. Varasemalt olime saanud loa, et peategelastel on lubatud koos riietega vette hüppamine. Hüppamiskatseid tuli teha mitmeid kuna vee all püsimine ja samal ajal kaameraga filmimine oli kohati keerukas. Samuti läks hüppamise käigus tihti ka peategelastele vesi kurku ning see tegi olukorra ebamugavaks. Kasutasin filmimiseks GOPRO seikluskaamerat (vt Lisa 35) ning valgustuseks Aputure LS 600D valgustit, millega sain vette tekitada tugeva valgusvihu.

Järgnes materjalide ülevaatamine ning aja sisustamine kuniks sai Linnahalli filmima minna. Esimene võttepäev Tallinnas algas minu ja valgustaja jaoks varakult. Valmis tuli mõelda plaan kuidas oleks kõige mõistlikum valgusteid antud olukorras kasutada. Pikkade vahemaade tõttu pidime lahti kerima 350m kaablit. Värvimuutvate LED-pulkadega saime tekitada huvitavaid efekte filmimise ajaks. Panime osad pulgad ka koridori lae alla, et efekti võimendada. Pärast tehnika üles seadmist saabusid teised liikmed ning alustada sai tantsukava läbi töötamisega ja ruumide markeerimisega. Tantsukava tuli erinevate põhjuste tõttu mitmeid kordi uuesti teha, ning võttepäev kujunes südaööni välja.

Teise päeva eesmärgiks seadsime tantsu põhiosa filmimise. Ettevalmistused hakkasid sel päeval veelgi varasemalt ning üles sai seatud 8 led-tube ning 4 spotlighti. Valgustid paigutasime saali keskele ja äärtesse. Efektivalgustid olid paigutatud poolkaares lavale. Hazeri abiga lasime terve saali tihedat tossu täis ning lõime sellega filmiliku atmosfääri.

Tantsu põhiosa oli tantsijate jaoks energiaröövel ning selle tõttu saime tantsukava täispikkuses läbi teha ainult mõned korrad. Tänu täiuslikule tiimile olid võttepäevad tohutult lõbusad ja meeldejäädavad.

4.3 Montaaž

Hetkeks, kui kogu materjal oli arvutisse tõmmatud, sain alustada monteerimisega. Monteerimiseks kasutasin nelja erinevat programmi: Adobe Premiere (videode monteerimine), Adobe After Effects (efektide loomine), Davinci Resolve (värvide korrigeerimine) ja Blender (3D-mudelite loomine).

Esimene katsetus videost valmis üsna ruttu kuna suure elevuse tõttu tahtsin teada milline võiks üldplaanis video välja näha. Seejärel sain keskenduda helile, detailidele ja värvidele. Pisikeste detailide lisamine võttis kõige rohkem aega. Soovisin video alguses olevale hoonele lisada 3D- mudelist koosnevat pangasilti. Paraku polnud sellise asjaga varasemalt kokku puutunud ning uue informatsiooni talletamine võttis aega. "After Effects"i programmis tuli talletada kaamera liikumine 3D-mudeli paigutamiseks videoklipile. Seejärel tuli luua 3D-mudel ning kinnitada see videole aga mida ebastabiilsem oli video, seda keerulisem seda kinnitada oli. Samuti pidin looma sarnase valgustingimuse 3D mudelile, et see klapiks videol oleva valgusega. Pika pusimise peale sain üsna ligilähedase tulemuse nagu olin ette kujutanud. Lisaks 3D mudelile tuli lisada ühes kaadris relvale püssilaskude imitatsioon. Püssitorust pidi välja tulema leek ja pauk, et

see tunduks usutav. See osa läks tunduvalt kergemini kuna eelnevalt talletatud teadmised aitasid sellele kaasa. 3D mudelite loomiseks kasutasin programmi “Blender”.

Detailide puhul muutis video emotsiooni kindlasti ka heliefektide kasutamine. Kasutasin erinevaid taustaheliseid nagu näiteks: püstoli lasud, appikarjed, mootorihääled, tuulekohin jne. Autoriõiguste rikkumist vältides olin sunnitud kõik heliefektid eraldi ostma ning ei saanud neid tasuta alla laadida. Heliteose autoritelt sain positiivse tagasiside selle osas, et soovin nende muusika peale videot luua. Hea video loomisel võib saada sellest selle laulu ametlik muusikavideo.

Sinakate toonide meeldimise tõttu olid ka video värvid sellest tingitud. Olen enda töödes varasemaltki kasutanud sarnaseid toone ning minu arust sobisid need värvid hästi kokku video temaatikaga. Värvide korrigeerimiseks kasutasin programmi nimega “Davinci Resolve”. Kogu materjal oli filmitud LOG - profiili⁴, mis tagas värvide korrigeerimise väga suures ulatuses.

Monteerides tuli ette hetki, kus tehniliste rikete tõttu läksid kaotsi varasemalt tehtud salvestused. Varasemalt õpitud vigadest olin ettenägelik ning salvestasin peale projekti tegemist alati endale ka eraldi koopia. Muusikavideo valmimine lõputööna esitlemiseks võttis aega üle kuu aja.

⁴ LOG – Logaritmiline profiil, mida kasutatakse digitaalsetes videokaamerates. Profiil annab laialdase dünaamilise ja tonaalsuse ulatuse. Võimaldades rohkem kasutada värvi- ja erinevaid stiilivalikuid.

5.ENESEANALÜÜS

Nelja aastaga omandatud teadmised Kõrgemas Kunstikoolis Pallas aitasid suurel määral minu lõputööle kaasa. Alustades kaamera baasteadmiste õppimisest kuni lühifilmi tegemiseni. Enne Pallasesse õppima asumist olin väga kindel, et fotograafia on üks ja ainus lemmik. Ajapikku mõistsin, et ühte asja liiga kaua tehes võib see igavaks muutuda ning vaheldust tuleb leida kuskilt mujalt.

Uueks avastamis kohaks on filmimaailm, ühtlasi oli seda ka suure projekti tegemine. Vaheldust pakkuvat teemat uurides lähevad silmad särama, kui õpin midagi uut. Mul ei ole olnud võimalust koostada enda meeskonda ning luua täpselt selline video nagu mul mõttes on. Varasemad kogemused piirduvad kellegi assistendiks olemisega.

Projekti läbi viies olin sunnitud täitma mitmeid erinevaid rolle, kelleks olid nt: operaator, režissöör, monteerija ja korraldaja. Kõigist nendest rollidest sain kogeda midagi - mida varem kogenud ei olnud. Operaatori töö puhul õppisin erinevaid tehnikaid kuidas oleks kõige parem antud tantsu filmida. Suurim õppetund operaatori töö juures oli see, et pigem filmida alati rohkem, kui vähem. Režissööri rolli täites sain aru, kui keeruline on isegi nelja minutilise video välja mõtlemine ning kui kaua iga protsess aega võtab. Videot monteerides kogesin 3D-maailma võlusid ning seda kuidas heliefektid annavad videole palju juurde. Ning kõike korraldades jõudis kohale miks maailma kuulsad filmid nõnda kallid ja aeganõudvad on.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli luua tantsuteemaline muusikavideo, kogeda muusikavideo tegemise protsessi ning saada uusi kogemusi filmimaailmas. Tegemist oli äärmiselt inspireeriva ettevõtmisega ja samuti suure väljakutsega.

Kogu projekti protsess andis hea kogemuse uute projektide loomiseks. Lisaks täiustas oskusi töötada tervikliku meeskonnana. Filmimise ja monteerimise käigus tuli toime tulla erinevate olukordadega. Muusikavideo loomisel õppis autor paremini aega planeerima, protsessi rohkem läbi mõtlema ning ka ennast selgemini väljendama.

Käesoleva töö kirjalik osa käsitles teemasid filmi- ja tantsumaailma ajaloo kohta ning andis ülevaate muusikavideode arengust. Töö käigus sai omandatud uusi teadmisi erinevate tantsustiilide kohta. Välja olid toodud erinevate sajandite populaarsemad tantsud.

Filmiajaloo peatükis on välja toodud näiteid kuulsamate leiutistest ning juttu sellest kuidas iga uus leiutis aitas kaasa filmimaailma arengule.

Praktiline pool annab ülevaate muusikavideo tegemise protsessist ning sellega kaasnevast. Lisaks milliseid tehnikaid, programme, inimesi ja lokatsioone muusikavideo loomisel kasutati.

SUMMARY

The aim of this practical project was to create a music video with an emphasis on dance, to experience the process of making such a music video, and to gain new experiences in the world of film. This project was inspiring but also a challenge.

The project gave the author plenty of experience which can be used for future projects. The project also provided additional experience, in terms of working with a team. Throughout filming and editing, adapting to various situations was a must. In creating this project, the author improved their knowledge on time-management, planning, and self-expression.

The project at hand dealt with topics on film and dance as well as giving an overview of the development of music videos. This in-turn also provided the author with new knowledge on the world of dance, and the stylistic varieties associated with it. The most popular forms of dance throughout various centuries, were also mentioned.

In the movie history chapter, inventions regarding the world of motion picture were mentioned. In addition, connections between the aforementioned inventions and the advancement of film is also pointed out.

The practical part of the project provides an overview of the process of making a music video. Furthermore, the techniques, programs, actors and staff, hardware, and the locations that the author used are mentioned as well.

KASUTATUD KIRJANDUS

(Aassalu, H. 1999). Õppematerjal ainele Eesti tants III. Õppematerjal. Kasutatud aadressil <http://www.cs.tlu.ee/filcore/wp-content/uploads/2012/05/%C3%95ppematerjal-ainele-Eesti-tants-III.doc> [WWW]

(Allen, 2020). Allen, M.M. (2020). "Video Killed the Radio Star": How will it impact the industry? Healthcare Financial Management Association. Külastatud aadressil <https://www.hfma.org/topics/hfm/2020/october/-video-killed-the-radio-star---how-will-it-impact-the-industry-.html> (1. Okt 2020) [WWW]

(Cambridge Dictionary). Külastatud aadressil <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/modern-dance> [WWW]

(Dewald, J. 2004) Encyclopedia of the Early Modern World (lk 94-108), New York, Charles Scribner's Sons

(Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA). Üldtantsupeod 1934-2014. Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus. Kasutatud aadressil: <https://sa.laulupidu.ee/tantsupeod-1934-2009/> [WWW]

(EFIS). Eesti Filmi Andmebaas. Kasutatud aadressil: <https://www.efis.ee/> [WWW]

(Fang & Xiong 2020). Fang, J., Xiong W (2020). Impact of digital technology and internet to film industry. Researchgate. Külastatud aadressil https://www.researchgate.net/publication/340312630_Impact_of_digital_technology_and_internet_to_film_industry (Märts 2020) [WWW]

(Fraleigh, S. 1987) Dance and the Lived Body: A Descriptive Aesthetics. *Classical and Existential Models* (lk 49), Pittsburgh, University of Pittsburgh Press.

(Gomery & Overduin, 2011). Gomery, D., Overduin C-P (2011) *Movie History: a Survey: Second Edition*. (lk: 10-14; 234-238; 264-270; 402-403) USA, Taylor & Francis Group.

(Jess, 2018) *The History of Dance 101*. Superprof. Külastatud aadressil www.superprof.com/blog/dance-origins-and-evolution/ [WWW]

(Kassing, G. 2007) *History of Dance: An Interactive Arts Approach. Capturing Dance From the Past* (lk 5), United States of America, Human Kinetics

(Kuiper, 2015). Kuiper, K (2015). The Editors of Encyclopaedia. "Modern dance". Encyclopedia Britannica. Külastatud aadressil <https://www.britannica.com/art/modern-dance> [WWW]

(Muzdakis, M. 2021). *A Brief History of Ballet From European Courts to Modern Dance*. My Modern Met. Külastatud aadressil <https://mymodernmet.com/history-of-ballet/> (Jaanuar 2021) [WWW]

(Norman, 2021). Norman, J.M. (2021). *The First Illustrated Song, First Step toward the Music Video*. History of Information. Külastatud aadressil <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=3990> [WWW]

(Oxfordbibliographies, 2014). *Dance*. Oxford Bibliographies Külastatud aadressil <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396584/obo-9780195396584-0121.xml> [WWW]

(Tampere, H. 1975). Tampere, H. (1975). *Eesti rahvapillid ja rahvatantsud* (lk: 47). Tallinn: Eesti Raamat.

(The Finer Times, 2012). *Dance in the Middle Ages*. The Finer Times. Külastatud aadressil <https://www.thefinertimes.com/dance-in-the-middle-ages> [WWW]

(Thompson & Bordwell, 2010). Thompson, K., Bordwell D (2010) Film History: An Introduction. (lk: 4-8; 44-48; 175-176; 298-300; 659-660; 661-665) Singapore, The McGraw-Hill Companies.

(Ventsel, 2020). Ventsel, A. (2020). Aimar Ventsel. Mida räägib muusikavideo? Külastatud aadressil <https://kultuur.err.ee/1093835/aimar-ventsel-mida-raagib-muusikavideo> (24.05.2020) [WWW]

LISAD

Lisa 1. Laouto

Lisa 2. Émile Jaques-Dalcroze

Lisa 3. Rudolf Laban

Lisa 4. Loie Fuller

Lisa 5. Ruth st. Denis

Lisa 6. Ted Shawn

Lisa 7. Alwin Nikolais

Lisa 8. Eesti Mängud

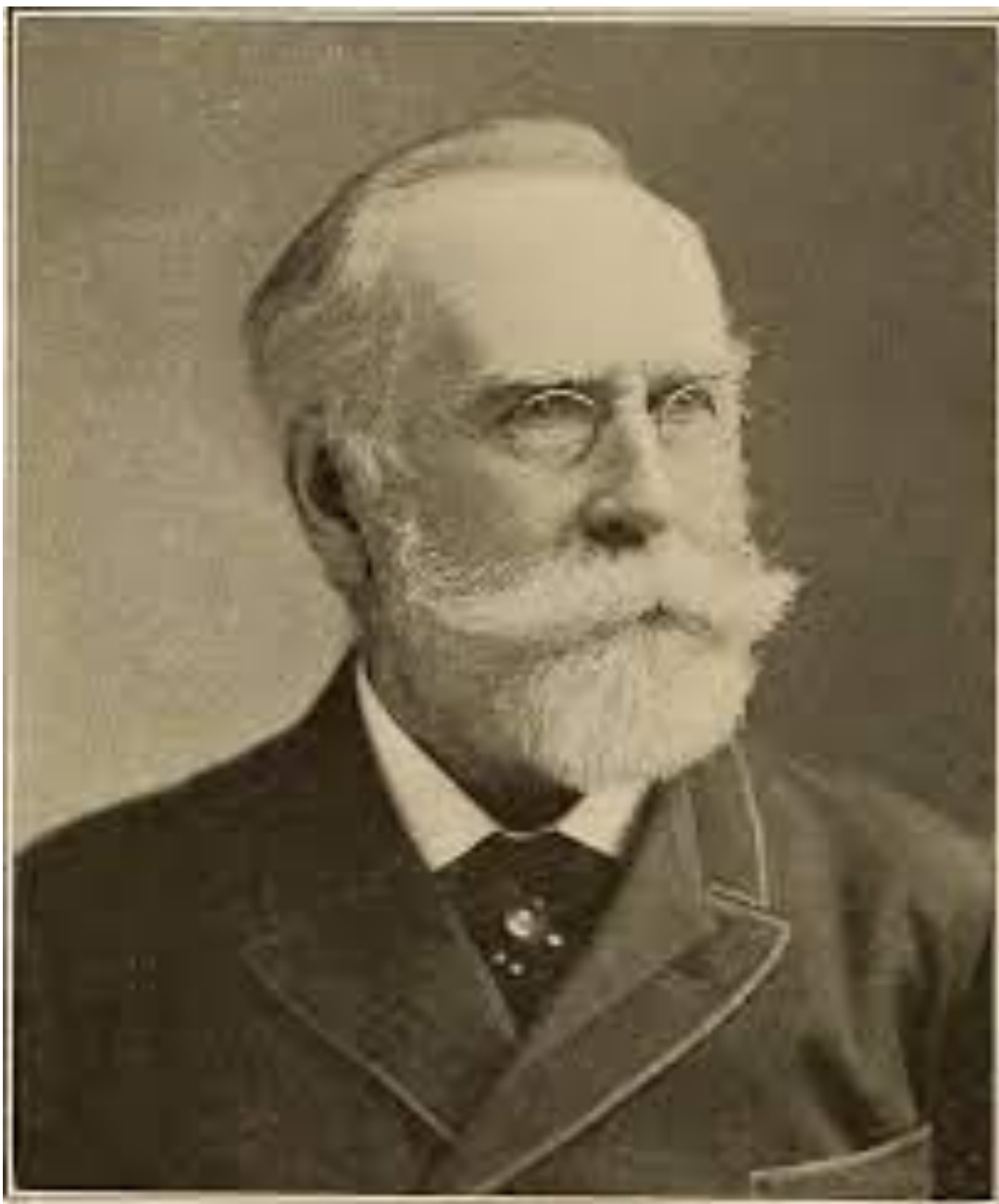
Lisa 9. Magic Lantern

Lisa 10. William Henry Fox Talbot

Lisa 11. Coleman Sellers

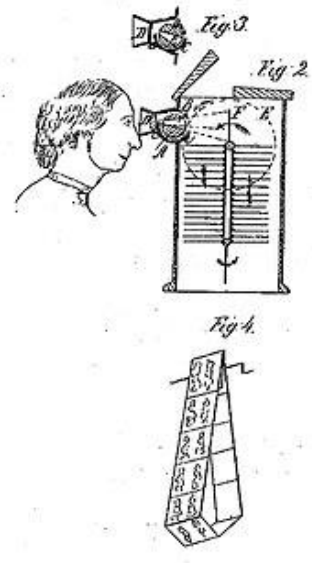
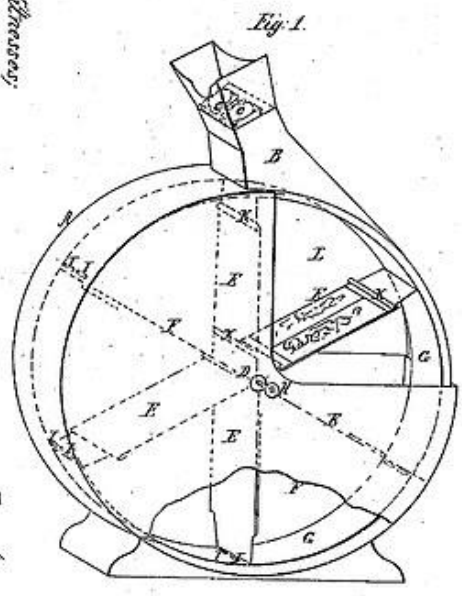

Lisa 12. Kinematoskoop

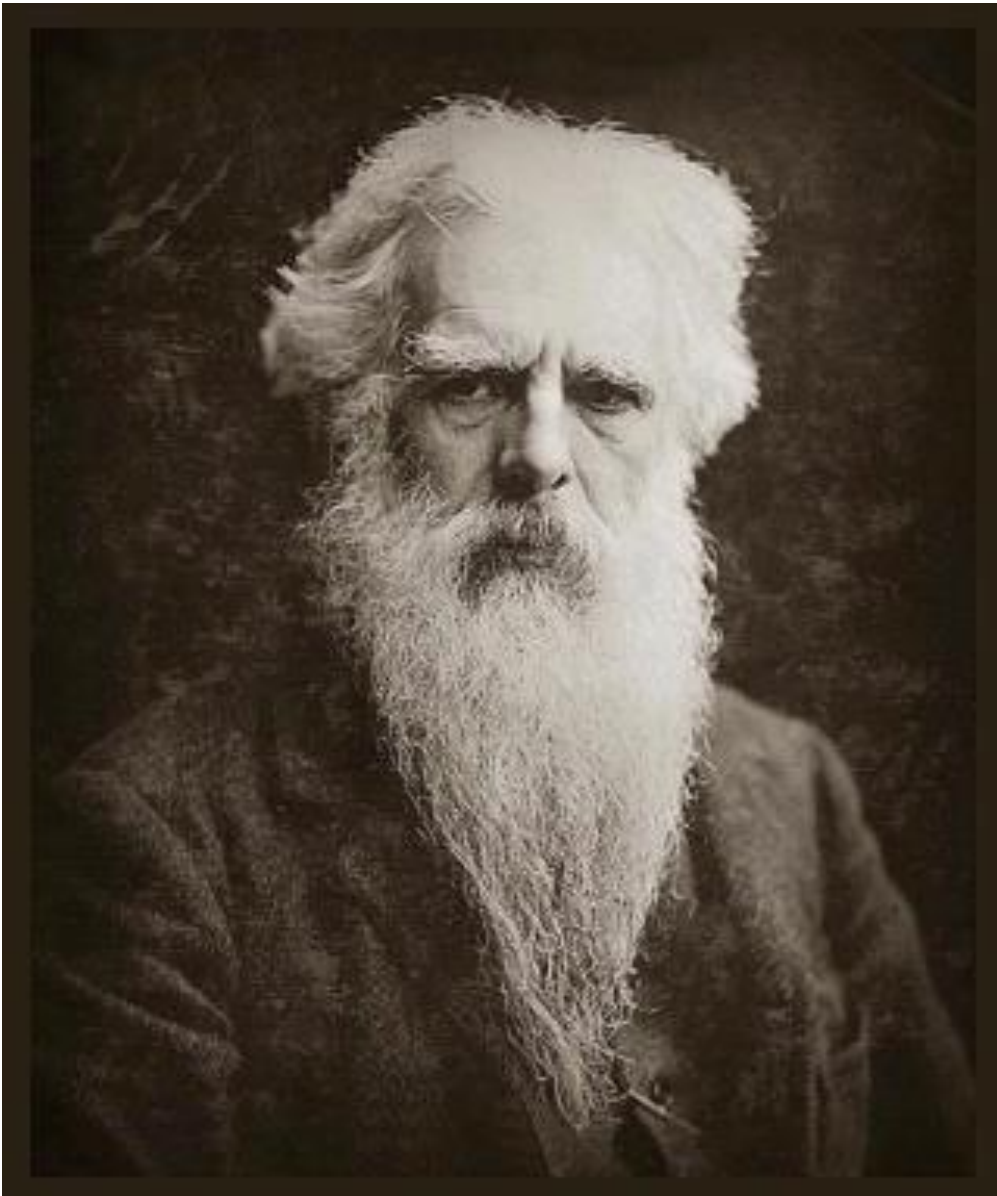
*Messrs.
G. & J. Swanwick
Great Marlborough
Street London*

*Inventor
Mr. O. Rejlander
Newmarket*

C. SILLERS.
EXHIBING STEREOGRAPHIC PICTURES OF MOVING OBJECTS.
No. 31,357.
Patented Feb. 5, 1861.

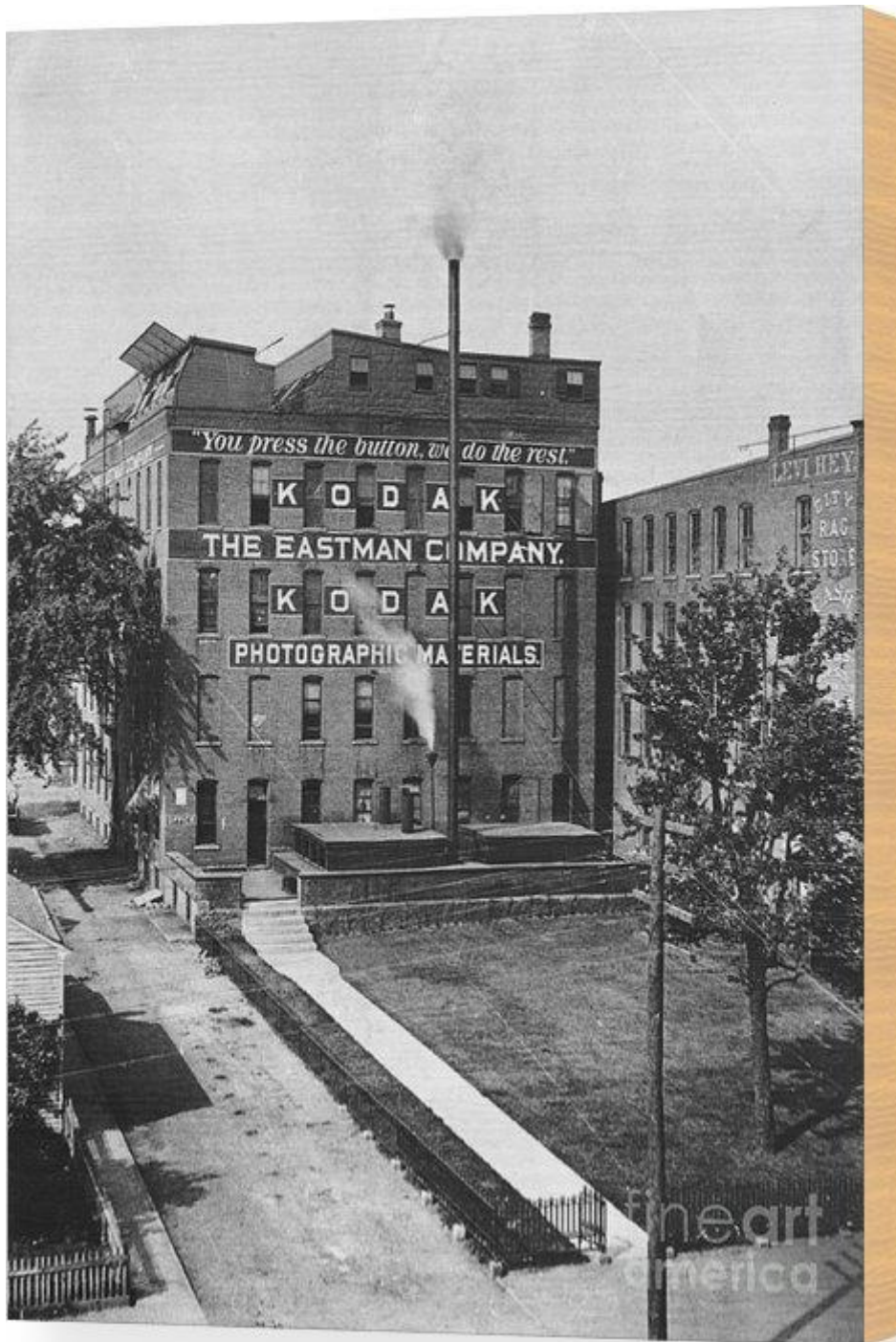
Lisa 13. Eadweard Muybridge

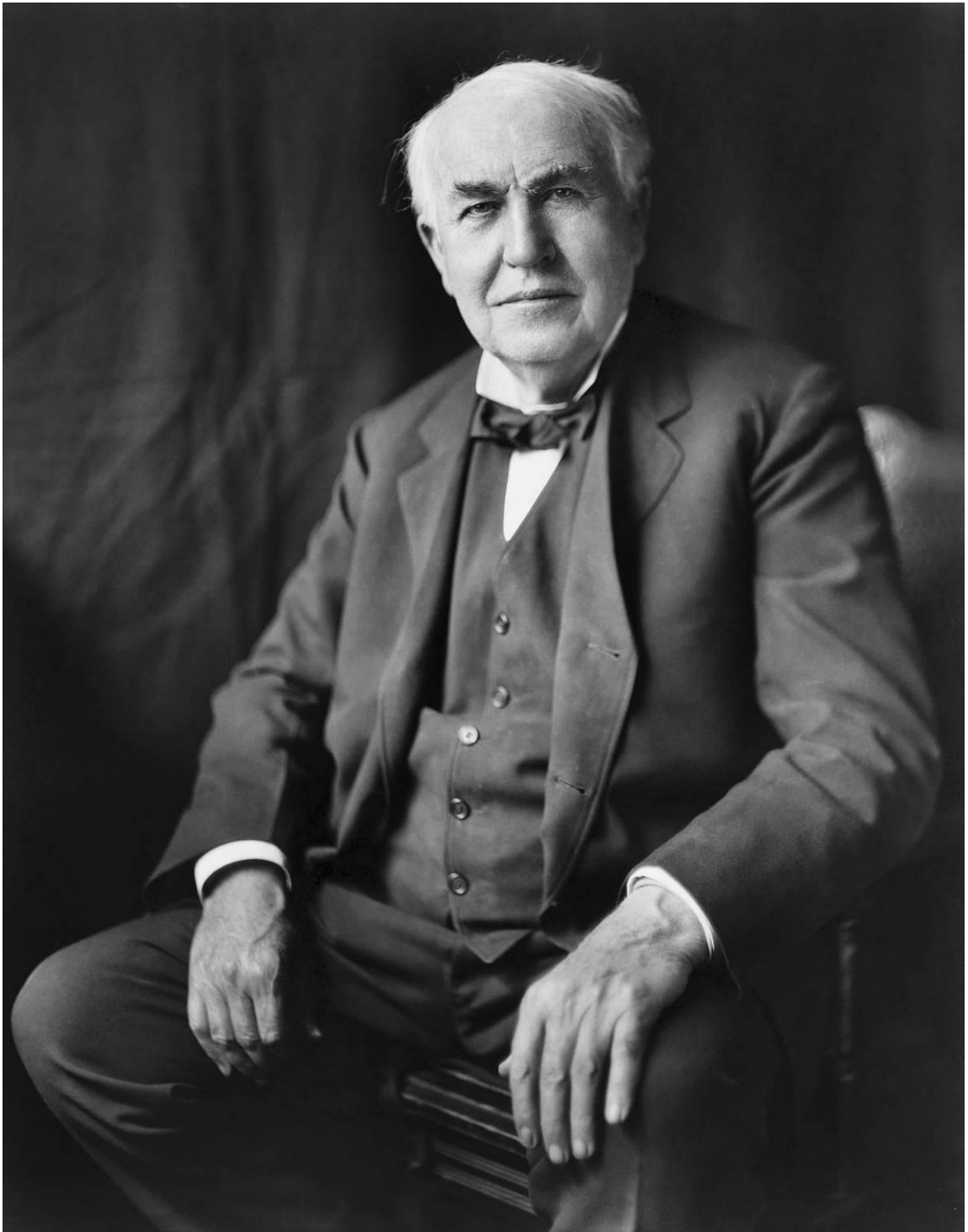
Lisa 14. Hobuste liikumine

Lisa 15. Kodak'ı tehas

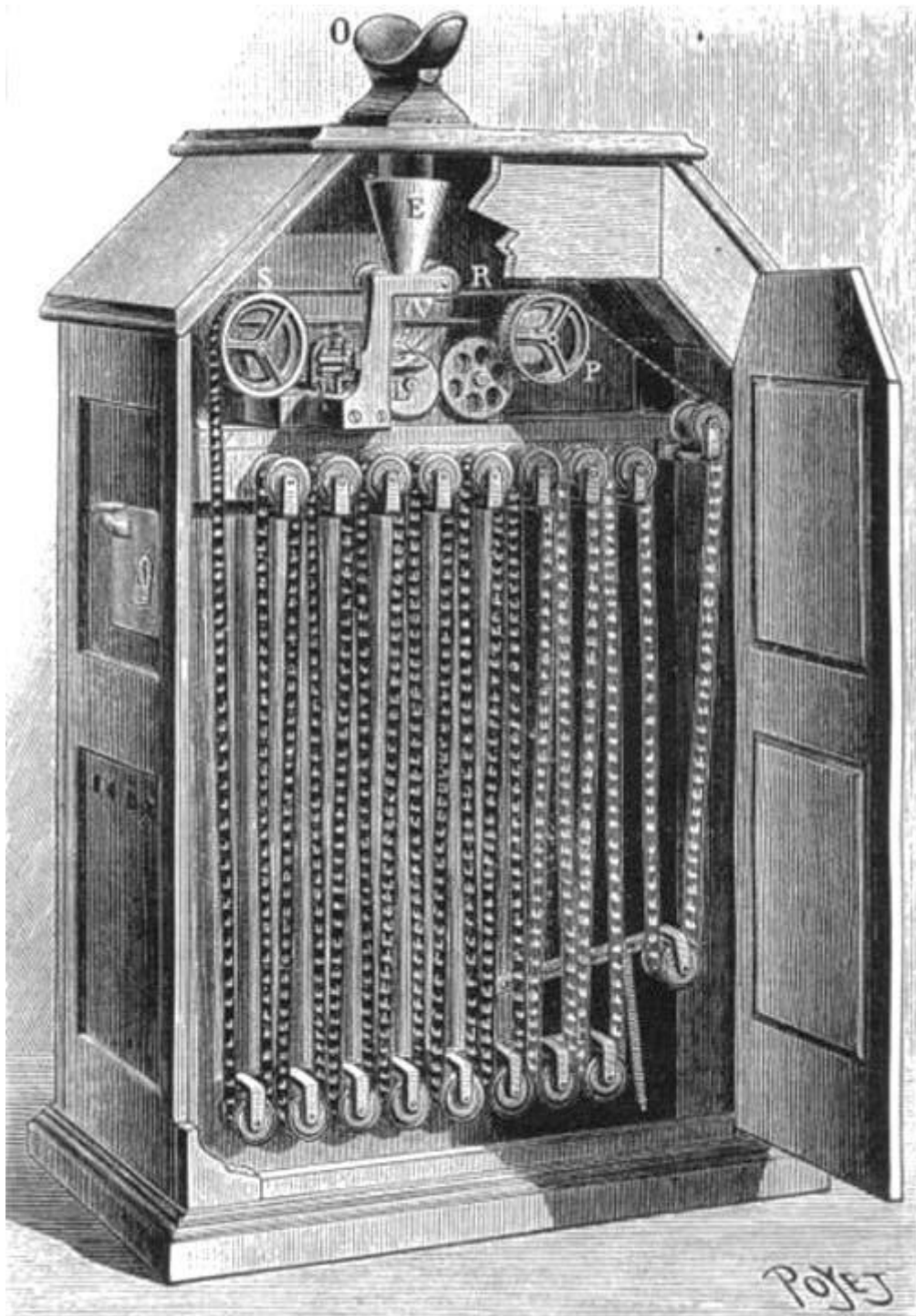
Lisa 16. Thomas Edison

Lisa 17. Auguste ja Louis Lumière

Lisa 18. Kinetoskoop

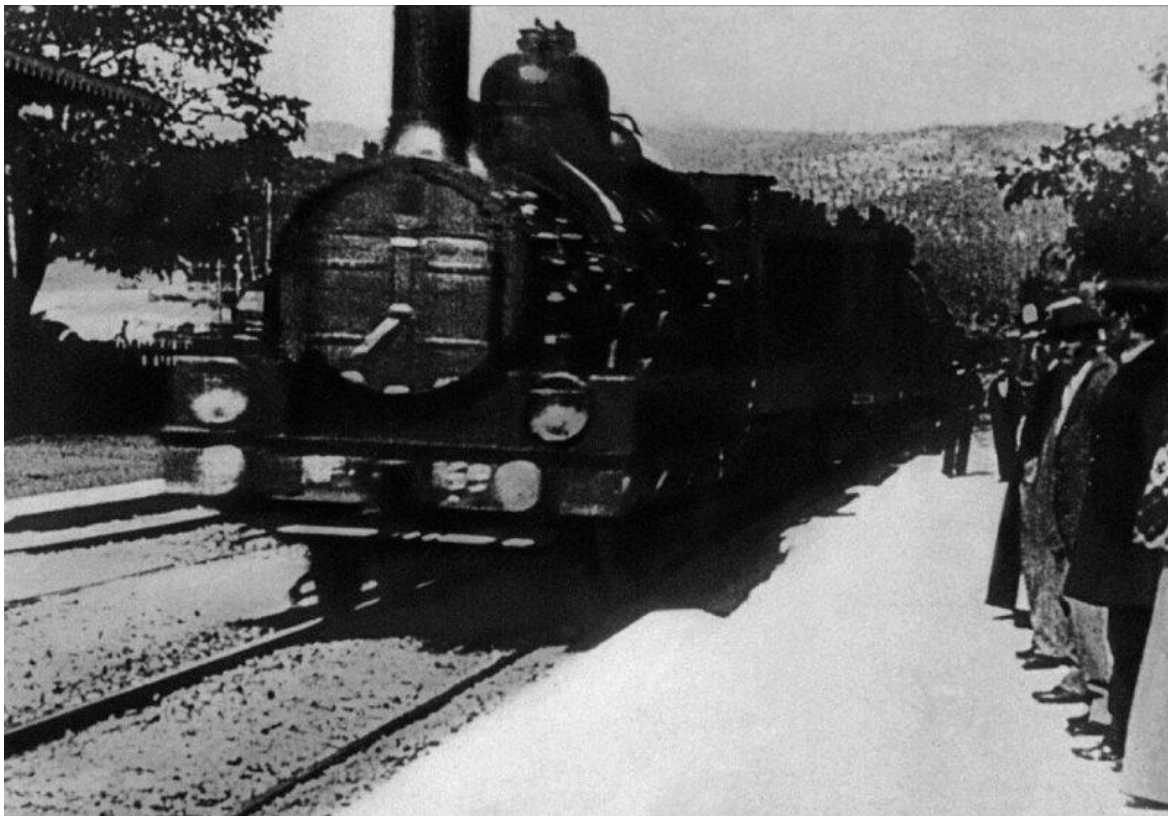
Lisa 19. Kinetoskoobi salong

Lisa 20. Cinematographe

Lisa 21. Rongi saabumine jaama

Lisa 22. Töölised lahkuvad vabrikust

Lisa 23. Vennad Warnerid

Lisa 24. Alfred Hitchcock

Lisa 25. John Ford

Lisa 26. Howard Hawks

Lisa 27. VHS-kasettimängija

Lisa 28. DV-Kaamera

Lisa 29. BMW 318

Foto: Gerthrud Grents

Lisa 30. Aputure 600D Pro

Lisa 31. Astera Helios Tube

Lisa 32. Hazer

Lisa 33. Lisakaamera Fujifilm X-T2

Lisa 34. Spetsiaalne rakis salongi filmimiseks

Foto: Gerthrud Grents

Lisa 35. GoPro

Lisa 36. Meeskond

Foto: Gerthrud Grents

Lisa 37. Kaadritagused

Foto: Gerthrud Grents

Foto: Gerthrud Grents

Foto: Gerthrud Grents

Foto: Gerthrud Grents

Foto: Gerthrud Grents

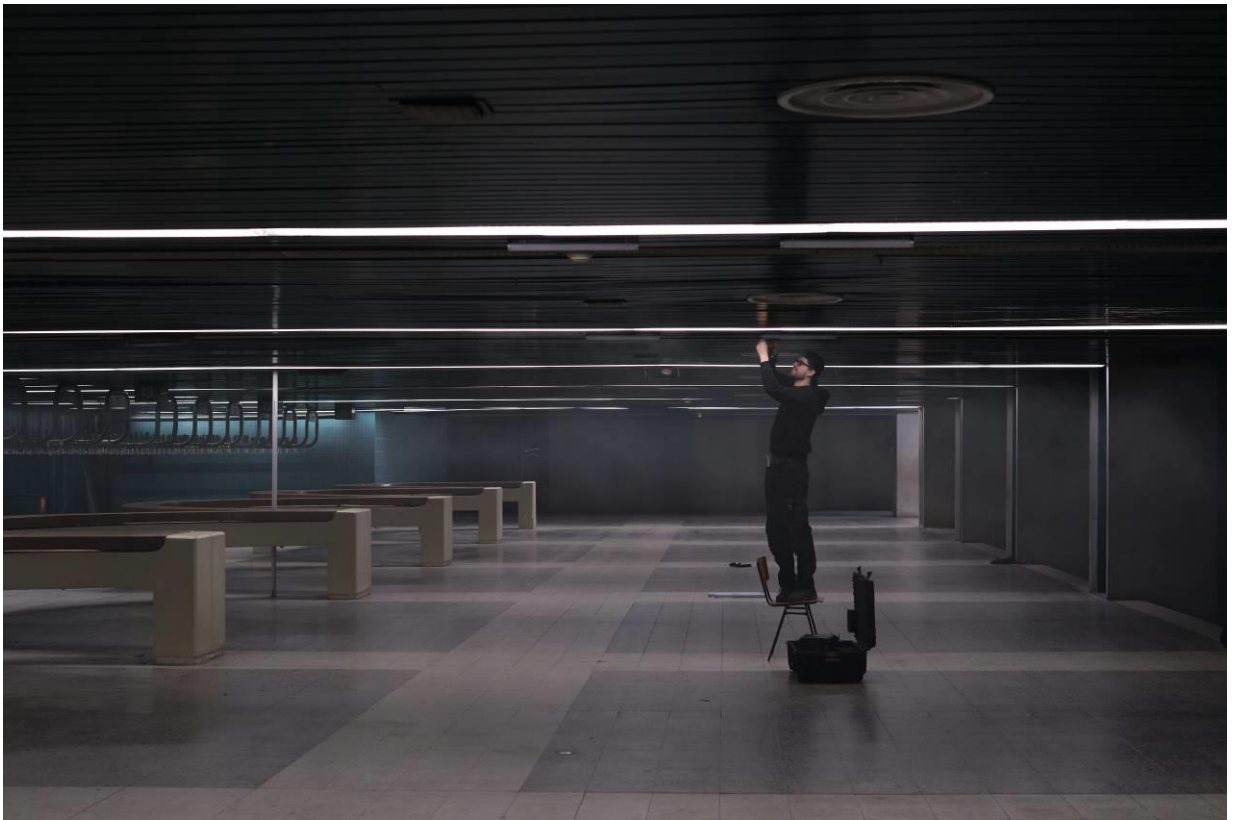

Foto: Gerthrud Grents